

MERDEKA

Nr 36 - april 2008

ÖSTTIMOR

Information

President Ramos-Horta sårad, rebelledare dödad

Den 11 februari avslutades ett kapitel i Östtimors moderna historia - den förre chefen för Östtimors militärpolis Alfredo Reinado, som sedan maj 2006 gjort uppror och lett deserterade soldater, sköts till döds vid ett angrepp mot Östtimors presidents José Ramos-Hortas bostad.

Ramos-Horta sårades allvarligt av en av Reinados anhängare.

Premiärminister Xanana Gusmão utsattes också för vad som kan betecknas som ett kidnappningsförsök.

Angreppen

Först betecknades händelserna på morgonen den 11 februari som ett kuppörsök. Senare har tolkningen ändrats, men syftet med attackerna är fortfarande oklart. Däremot tycks det faktiska händelseförloppet vara klarlagt.

Tidigt på morgonen kom majoren Alfredo Reinado med ett antal anhängare i två bilar till Ramos-Hortas bo-

stad på en höjd ovanför huvudstaden Dilis hamn. De avväpnade vakterna och trängde in i huset. Presidenten var inte hemma, han var nere vid stranden för sin vanliga joggingtur tillsammans med två livvakter. Avlösningen för de avväpnade vakterna kom tidigare än vanligt till huset. Skottlossning uppstod. En av dem kände igen Reinado inne i huset och sköt honom i huvudet med sitt automatgevär, eftersom han bar en skottsäker väst. Eldstriden varade ungefär en halvtimme.

Redan när Reinado och hans män trängde in i huset ringde Ramos-Hortas 17-åriga niece, som arbetade som hembiträde i huset, till honom och berättade om attacken. Ramos-Horta blev också informerad om eldstriden av en förbipasserande utlänning som hört och sett eldstriden och erbjöd honom skjuts. Ramos-Horta tackade nej och begav sig skyndsamt till fots tillbaks till sitt hus. När han kom fram strax före klockan sju blev han skjuten och sårad. Angriparna flydde och Ramos-Horta kördes till ett australiskt sjukhus vid Dilis flygplats. Efter en första behandling flögs han på kvällen till Darwin i Australien. Utöver Ramos-Horta sårades en av hans livvakter.

Knappt en timme efter angreppet mot Ramos-Hortas

Fortsättning på sida 2

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Fortsättning från sidan 1

hus trängde en grupp rebellsoldater in i premiärminister Xanana Gusmãos hus 10 km utanför Dili. Gruppen leddes av löjtnant Gastao Salsinha, som varit petitionärernas talesman. Kirsty Sword Gusmão, Xananas australiskfödda fru, fick sina tre små barn att krypa under sängen. Gusmão själv hade redan lämnat hemmet för att i en bilkonvoj bege sig in till Dili, eftersom han klockan 06:15 blivit underrättad om attacken mot Ramos-Horta. När rebellerna upptäckte detta sköt de ett skott i luften, kanske som en signal. Ty Gusmãos bil gensköt, en bil framför den stannade för att stoppa den och då besköt den från sidan av vägen. Gusmãos chaufför rammade sig till fri väg och fortsatte 6 km. Där lämnade han, Gusmão och den beväpnade livvakten bilen och tog sig till fots på en omväg vidare en bit. Där hämtades de upp av den fjärde bilen i Gusmãos bilkonvoj som tog dem till Dili utan skador.

Ramos-Hortas tillstånd

Ramos-Hortas skador var mycket allvarliga och han hölls nedsövd i över en vecka och opererades flera gånger. Två skott hade träffat honom, det ena hade gått genom bröstkorgen och han hade förlorat mycket blod. Ramos-Horta är nu utskrivet från sjukhuset i Darwin, men måste stanna i Darwin flera veckor till. Han ser tård och avmagrad ut, men går själv och minns alla detaljer i händelserna efter att han blev skjuten.

Bakgrund

Hur har det kommit till denna vändpunkt i den kris som drabbat Östtimor sedan början av år 2006?

Premiärminister Alkatiris avgång på sommaren 2006 var nog krisens höjdpunkt. Läget har blivit allt lugnare. Under våren och sommaren 2007 genomfördes president- och parlamentsval utan större svårigheter. På hösten och vintern 2007 pockade dock "fallet Reinado" på allt mer uppmärksamhet.

Låt mig ge en kort rekapitulation av händelserna med betoning på Reinados roll. Kom dock ihåg att över 100.000 timoreser lämnat sina hem under krisen! Många av dessa hade fått dem och alla sina tillhörigheter förstörda.

I februari 2006 kom ett utbrett missnöje med till exempel befordringar bland många soldater upp till ytan. Det var främst soldater, som var från de västra delarna av Östtimor och inte varit i gerillan, som ansåg sig diskriminerade. Regeringen avskedade slutligen soldaterna i mars-april. De utlyste några demonstrationsdagar och den sista den 28 april urartade i våldsamheter. Ungdomsgäng drog omkring, brände hus och misshandlade människor. Tusentals flydde från sina hem.

Den 4 maj deserterade Reinado tillsammans med 20 av sina tungt beväpnade män efter att ha anklagat den dåvarande premiärministern Mari Alkatiri (Fretilin) för att ha beordrat honom att skjuta mot civila. Reinado anklagas för att ha skjutit mot soldater i den östtimoresiska armén F-FDTL.

Reinado greps av eller överlämnade sig den 25 juni i Dili till australiska soldater. Dessa hade kallats in av regeringen och presidenten i början av maj. Reinado var misstänkt för mord.

Alkatiri tvingades avgå i slutet av juni efter att dåvarande presidenten Gusmão hotat att avgå och dåvarande utrikesministern Ramos-Hortas avgått.

Den 30 augusti avvek Reinado mystiskt ur Becorafängelset i Dili tillsammans med ett 50-tal andra fångar.

Regeringen, då ledd av Ramos-Horta som premiärminister, ville lösa problemet Reinado snarare genom förhandlingar än våld, varför regeringsrepresentanter vid upprepade tillfällen, bland annat i december 2006, förhandlade med Reinado. I slutet av februari 2007 överföll Reinado och hans beväpnade män en polisstation i Maliana-distriktet nära gränsen till Västtimor och stal automatvapen, ammunition och uniformer. Reinado hävdade att polischefen frivilligt överlämnade vapnen till honom. President Gusmão bad australiensarna att gripa Reinado. Ett stort anlagt försök av australisk trupp att med understöd av bland annat helikoptrar gripa Reinado i Same 50 km söder om Dili i mars 2007 resulterade i att han undkom, men att fem av hans anhängare dödades. Reinado hade även därefter många kontakter med media, bland annat en videointervju i oktober-november 2007.

Efter kritiken av Alkatiri kritiserade Reinado senare också Ramos-Horta och slutligen också sin tidigare idol Gusmão, som han anklagade för att vara inkompetent och ha svikit sitt folk. I december 2007 spred Reinado en DVD i vilken han anklagar sin tidigare idol Gusmão för att vara "hjärnan" bakom krisen 2006.

Den 16 december 2007 uteblev Reinado från ett överenskommet möte med regeringen i Dili och i en radiointervju den 17 förklarade han att det berodde på att regeringen inte hade tillgodosett tre krav:

1. bekräfta hans status
2. upphäva arresteringsordern mot honom
3. frisläppa två av hans män ur Becorafängelset.

Senare förklarade Reinado att han aldrig kommer att ställa upp inför en civil domstol eftersom han inte dödat några civila utan bara skulle inställa sig inför en militärdomstol med östtimoresiska domare.

Den 13 januari 2008 möttes Reinado och Ramos-Horta i Maubisse. Ingenting mer har offentliggjorts om mötet.

Så sent som den 24 januari sade statssekreteraren för säkerhet, trots att Reinado inte inställt sig till ett domstolsförhör och att detta skjutits upp till den 3 mars, att han såg det som positivt att Reinado var villig att förhandla.

Den 7 februari vid ett möte mellan Reinado och tre parlamentsledamöter stötte en australisk militärpatrull på Reinados grupp och dennes män avlossade skott i luften, vilket gjorde att australierna drog sig tillbaka. En del hävdar att detta var ett brott mot en tyst över-

enskommelse att australiensare inte skulle närma sig Reinado och hans grupp.

Enligt den australiska tidningen *The Age* så kunde Reinado till och med resa ganska fritt. I maj 2006 ska han ha blivit intervjuad i en TV-studio i Jakarta.

Vem var Reinado?

Som barn fördes Reinado under den indonesiska ockupationen av Östtimor bort till Indonesien, där han tvingades arbeta under slavliknande förhållanden. Senare kom han till Australien. 1997 träffade han genom motståndsrörelsen CNRT José Ramos-Horta. Han återvände 1999 till Östtimor och gick 2002 med i armén. En del av sin militära utbildning fick Reinado i Australien.

Vid oroligheterna i april-maj 2006 var Reinado chef för det östtimoresiska försvarets militärpolis.

Reinado har av många karakteriserats som en skrytsam "äventyrare". Han blev 41 år gammal, fast uppgiften är, som så mycket annat när det gäller Reinado, osäker.

Petitionärerna

De soldater som i början av 2006 visade sitt missnöje skrev också en petition till Gusmão, som då var president och därmed överbefälhavare. Därför kallas de petitionärerna. För övrigt så motsatte sig Gusmão avskedandet av soldaterna.

Den 2 mars hade 612, det vill säga nästan alla, petitionärer samlats i Dili beredda till överenskommelse med myndigheterna.

Analys

Låt oss börja med att konstatera att Reinado enligt många uppgifter åtnjöt en hel del folkligt stöd, särskilt bland unga i de västra delarna av Östtimor. Många arbetslösa, fattiga ungdomar, som inte ser någon framtid för sig, såg honom som en kultfigur och hade hans porträtt på bärbara datorer och som grafitti runt om i Dili. Begravningen i Dili var också nästan en hjältes.

Den första tolkningen av angreppen på Ramos-Horta och Gusmão som ett kupp försök är knappast trolig. En annan tolkning är att det var kidnappningsförsök. Ett tredje kanske lite mer troligt alternativ är att Reinado ville fortsätta förhandla. Ännu troligare är kanske att han bara ville göra en "uppvisning" av sin makt. Orsaken skulle vara att han dels kände att stödet från petitionärerna började svikta, dels mer och mer tappat kontakten med verkligheten. Petitionärerna hade visat sig beredda att förhandla med regeringen och redan avtalat ett möte.

Men problemet Reinado är snarast ett symptom. I en platsannons från FN:s utvecklingsprogram (UNDP) dagarna före attackerna (7 februari) står det:

"Det råder stor överensstämmelse om att händelserna sedan början av 2006 är mer än en kortvarig politisk kris. Den var komplex med poli-

tiska, institutionella, historiska, sociala och ekonomiska dimensioner. Det är allmänt erkänt att det är djupt liggande problem bakom krisen och att dessa problem måste klart identifieras och angripas om inte Östtimor ska upprepa de senaste månadernas plågsamma efarenheter."

Ett annat citat:

"Genom att Reinado angrep två av nationens hjältar, kommer det att bli svårt för hans anhängare att göra honom till en politisk martyr. De har, även under Salsinhas ledarskap, hamnat i ett politiskt omöjligt läge."

Personlig tolkning

Jag har personligen två möjliga tolkningar av hela krisen.

Som premiärminister var Fretilins Alkatiri alltför mycket vänsterinriktad. Därför skulle han bort. Hur det egentligen gick till och om det var en komplott och vilka som eventuellt låg bakom dem är inte så intressant.

Den andra möjliga tolkningen är att den dåvarande inrikesministern Rogerio Lobato kanske förberedde en "klassisk" kommunistisk kupp. Han hade kontroll över polisen och skaffade nya vapen till polisen. Så grep ju kommunisterna makten i Centraleuropa efter andra världskriget. Lobato kan ha handlat med eller utan Alkatiris vetskap. Gusmão och Ramos-Horta kan ha upptäckt hotet och agerat mot det, eventuellt med hjälp av Reinado, som chef för militärpolisen. Men något gick snett och de "släppte", distanserade sig från, Reinado. Det skulle kunna förklara varför Gusmão och Ramos-Horta var så anslagna om att förhandla med Reinado. Han skulle ju därigenom kunna ha en hållhake på dem. Angreppet på polisstationen i februari 2007 blev dock för mycket.

Vad händer nu?

Det undantagstillstånd som utfärdades omedelbart efter angreppen har förlängts och gäller fortfarande i skrivande stund, även om det lättats upp.

Östtimors polis och militär söker nu resten av gruppen som deltog i angreppen, särskilt Salsinha som säger sig ha tagit befälet över gruppen efter Reinados död. Salsinha var petitionärernas talesman under våren 2006.

Helt enligt konstitutionen tillförordnades först parlamentets vice talman, Vicente Guterres, och senare dess talman Fernando 'Lasama' de Araujo som president.

Omedelbart efter attackerna skickade Australien en förstärkning på 340 soldater och poliser till Östtimor.

Regeringen har genom Reinados död fått ett utmärkt tillfälle att ta itu med både problemet med petitionärerna och säkerheten.

Det är oroande att Reinados popularitet är så stor även efter de misslyckade angreppen mot Ramos-Horta

och Gusmão.

Förhoppningar

Reinado har ju varit ett orosmoment både för regeringen och den huvudsakligen australiska internationella stabiliseringsstyrkan. Det är borta nu. Det öppnar för en lugnare utveckling.

Regeringen måste dock handla för att lösa problem efter problem och kunna visa på framgångar och påtagliga förbättringar av levnadsförhållandena, annars kommer den att förlora det mesta av sitt folkliga stöd.

Petitionärernas situation måste till exempel lösas snabbt och med storsinhet för att kunna avföras från dagordningen.

Dessa problem behöver lösas för att man ska kunna öka säkerheten, så att internflyktingarna kan återvända till sina hem eller snarare så att flyktinglägren kan

stängas. Därefter måste det verkligt stora problemet, den ekonomiska utvecklingen och arbetslösheten, angripas. Ungdomsarbetslösheten är katastrofal och barn och ungdomar utgör en mycket stor del av befolkningen.

Avslutning

Lyckligtvis tycks Ramos-Horta klara sig utan större men liksom Östtimors unga demokrati. Den svåra belägenheten för det överväldigande flertalet av Östtimors befolkning kvarstår dock.

De direkta följderna av angreppen den 11 februari, jakten på Salsinha och de andra deltagarna samt rättegångarna, är inte över än. Tyvärr är det inte troligt att vi någonsin får veta hela sanningen i och med att Reinado är död. Och det kommer nog att visa sig vara ett problem för Östtimor för lång tid framöver.

Tommy Pollák

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-
Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se
en kopia av denna licens, besök [http://creativecommons.org/
licenses/by-nc-nd/2.5/se/](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/) eller skicka ett brev till Creative
Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco,
California, 94105, USA.